

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
(назва інституту, факультету, коледжу)

Кафедра практичної психології
(назва кафедри, циклової комісії)

«З А Т В Е Р Д Ж У Ю»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 21 » « 09 » 20 23 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гострі дитячі реакції на травму
(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності	<u>053 Психологія</u>
освітнього рівня	<u>першого (бакалаврського)</u>
освітньої програми	<u>053.00.04 Консультаційна психологія</u>

Київ – 2023

Розробники:

Лариса МАТВИЄНКО, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології

Викладачі:

Лариса МАТВИЄНКО, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) практичної психології

Протокол від 28.08.2023 р. № 6

Завідувач кафедри _____ (Олена ЛИТВИНЕНКО)

(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантами освітніх програм (керівниками освітніх програм) 053.00.04 Консультативна психологія

28.08.2023 р.

Керівник освітньої програми «Консультативна психологія» _____ (Євгенія КАЛЮЖНА)

(підпис)

Робочу програму перевірено

01.09.2023 р.

Заступник директора/декана _____ (Роман ПАВЛЮК)

(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № ____

(підпис)

(ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120
Курс	3
Семестр	6
Кількість змістових модулів з розподілом:	4
Обсяг кредитів	4
Обсяг годин, в тому числі:	120
Аудиторні	42
Модульний контроль	8
Семестровий контроль	30
Самостійна робота	40
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – сформувати комплекс знань щодо психологічної травми, її видів, чинників та реакцій, які вона викликає у дітей, та навичок психологічної допомоги дітям, що пережили психотравму.

Завдання навчальної дисципліни

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.04 Консультаційна психологія підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Гострі дитячі реакції на травму» забезпечує **формування таких загальних та фахових компетентностей:**

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики
- СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- СК13. Здатність до ефективного міжособистісного спілкування, емпатійного слухання, емоційної стабільності, толерантності.

3. Результати навчання за дисципліною

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.04 Консультаційна психологія підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Гострі дитячі реакції на травму» забезпечує оволодіння такими **програмовими результатами навчання**:

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
- ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
- ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Ус ьог о	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Само стійн а
		Ле кці ї	Сем інар и	Пра ктич ні	Лабора торн і	Індиві дуальн і	
6 семестр, 90 годин							
Змістовий модуль I «Психологічні особливості психотравмуючих ситуацій»							
Тема 1. Специфіка перебігу кризових станів, психотравми та посттравматичного стресового розладу у дітей.	20	2	4	4	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	22	2	4	4	-	-	10
Змістовий модуль II «Психологічна допомога дітям, які пережили психотравму.»							
Тема 2. Ефективні методи психологічної допомоги постраждалим дітям	24	2	2	10	-	-	10
Модульний контроль	2						
Разом	26	2	2	10	-	-	10
Змістовий модуль III «Особливості впливу психотравмуючих ситуацій на дітей»							
Тема 3. Насильство над дітьми	11	2	2	2	-	-	5
Тема 4. Психологічні особливості дитячого та підліткового суїциду	11	2	2	2	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом	24	4	4	4	-	-	10
Змістовий модуль IV «Психологія переживання дітьми горя, як особливого виду психотравми»							
Тема 5. Особливості переживання горя дитиною.	16	2	2	2	-	-	10
Модульний контроль	2						
Семестровий контроль	30						
Разом	18	2	2	2	-	-	10
Усього за 6 семестр	120	10	12	20	-	-	40

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ

Лекція 1. Специфіка перебігу кризових станів, психотравми та посттравматичного стресового розладу у дітей. (2 год.)

Визначення психотравми. Фактори розвитку психотравми. Основні ознаки психотравми. Види психотравмуючих ситуацій. Класифікації послідовних фаз або стадій в динаміці станів людей після психотравмуючих ситуацій (Решетніков, Александровський та ін.). Ознаки того, що дитина гостро переживає стресові ситуації: емоційні прояви, поведінкові прояви, когнітивні прояви, соматичні прояви. Ознаки та симптоми посттравматичного стресового розладу у дітей різних вікових категорій (за даними Американського національного центру з ПТСР). Значення стосунків у ранньому дитинстві для формування стресостійкості.

Основні поняття теми: психотравма, психотравмуюча ситуація, ознаки гострих дитячих реакцій на травму, симптоми ПТСР у дітей, стресостійкість. Семінарське заняття 1. Критерії визначення психотравми, види травматизації, фактори розвитку та ознаки психотравми (2 год.).

Семінарське заняття 2. Гострі дитячі реакції на травму (2 години).

Практичне заняття 1. Методи психодіагностики особистісних передумов до виникнення травматичного стресу (2 години).

Практичне заняття 2. Психодіагностика травматичних переживань дітей (напівструктуроване інтерв'ю для оцінки травматичних переживань дітей і батьківська анкета для оцінки травматичних переживань дітей (Тарабріна)) (2 години).

Змістовий модуль II.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ДІТЯМ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ПСИХОТРАВМУ

Лекція 2. Ефективні методи психологічної допомоги постраждалим дітям (2 год.)

Базові принципи першої психологічної допомоги. Моделі екстреної психологічної допомоги: "МААСЕ", RAPID та ін. Правила першої психологічної допомоги постраждалим під час травматичних подій, які сформулювали німецькі психологи Б. Гаш і Ф. Лісогга. Найпоширеніші симптоми, які виникають у людини в екстремальній ситуації (агресія, апатія, істерика, марення і галюцинації, нервові тремтіння, плач, рухове збудження, страх, ступор), і техніки екстреної психологічної допомоги. Три основні напрямки роботи психолога з дітьми, що пережили травматичні події: робота з середовищем, в якому перебувають діти; робота з близьким оточенням дитини; робота з самою дитиною. Тілесна терапія як засіб опрацювання дитячих психотравм. Пісочна терапія як метод допомоги дітям у кризових обставинах. Методи і техніки арт-терапії в роботі з травмою у дітей. Діагностика та профілактика негативних емоційних реакцій психологів у

роботі з постраждалими дітьми. Вторинний травматичний стрес. Вікарна травматизація. Емоційне вигорання.

Основні поняття теми: перша психологічна допомога постраждалим під час травматичних подій, симптоми, які виникають в екстремальній ситуації, напрямки роботи з дітьми, що пережили травмівні події, вторинний травматичний стрес, вікарна травматизація, емоційне вигорання.

Семінарське заняття 3. Ефективні методи психологічної допомоги постраждалим дітям (2 год.)

Практичне заняття 3. Тілесна терапія як засіб опрацювання дитячих психотравм (2 години).

Практичне заняття 4. Мультиmodalьна модель подолання стресу (BASIC Ph).

Практичне заняття 5. Пісочна терапія як метод допомоги дітям у кризових обставинах (2 години).

Практичне заняття 6. Техніки арт-терапії в роботі з травмою у дітей (2 год.).

Практичне заняття 7. Діагностика та профілактика негативних емоційних реакцій психологів у роботі з постраждалими дітьми (2 години).

Змістовий модуль III.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ НА ДІТЕЙ

Лекція 3. Насильство над дітьми (2 год.)

Основні форми жорстокого поводження та зневажання дітей: фізичне насильство; сексуальне насильство або розбещення дітей та інцест; психологічне (емоційне) насильство; зневага інтересами і потребами дитини (економічне насильство). Ознаки насильства щодо дітей. Наближені та віддалені наслідки жорстокого ставлення до дітей. Консультування дітей – жертв насильства.

Основні поняття теми: жорстоке ставлення щодо дитини, фізичне насильство, сексуальне насильство, психологічне насильство, економічне насильство.

Семінарське заняття 4. Ознаки насильства щодо дітей (2 год.).

Практичне заняття 8. Консультування дітей – жертв насильства (2 год.).

Лекція 4. Психологічні особливості дитячого та підліткового суїциду (2 год.)

Основні концепції, що пояснюють суїцидальну поведінку. Структура суїцидальної поведінки. Ознаки наближення можливого суїциду (за Шнейдманом). Риси, характерні для всіх суїцидів (за Шнейдманом). Метод психологічної аутопсії (Фарбероу, Шнейдман). 5 видів суїцидальної поведінки (Соловйов). Прогностичні критерії суїцидального ризику (Юр'єва). Причини дитячих і підліткових суїцидів. Особливості суїцидальної поведінки підлітків. Типи сімей, сприятливих для формування суїцидальності дітей. Принципи психологічної допомоги особам, які мають намір вчинити самогубство. Ресурси суїцидента.

Основні поняття теми: суїцидальна поведінка, метод психологічної аутопсії,

суїцидальний ризик, ресурси суїцидента.

Семінарське заняття 5. Особливості суїцидальної поведінки підлітків (2 год.).

Практичне заняття 9. Діагностика схильності підлітка до суїцидальної поведінки (2 год.).

Змістовий модуль IV.

ПСИХОЛОГІЯ ПЕРЕЖИВАННЯ ДІТЬМИ ГОРЯ, ЯК ОСОБЛИВОГО ВИДУ ПСИХОТРАВМИ

Лекція 5. Особливості переживання горя дитиною. (2 год.)

Прояви горя втрати (за Моховиковим). Переживання смерті в дитячому віці
Стадії горя. «Нормальне» і патологічне (ускладнене) горе. Форми ускладненого горя. Комплекси симптомів горя. Особливості проходження стадій горя дитиною. Вікові особливості переживання горя дітьми (за С Шефовим). 4 задачі втрати за Дж. Ворденом: визнати факт втрати; пережити біль втрати; організація нового оточення; нове ставлення до померлого і продовження життя. Розлучення – смерть стосунків. Стадії розлучення за Кюблер - Рос. Консультування клієнта, який пережив втрату. Допомога на стадії шоку. Допомога на стадії пошуку. Допомога на стадії гострого горя. Допомога на стадії відновлення. Техніки терапії при втраті.

Основні поняття теми: стадії горя, «нормальне» і патологічне (ускладнене) горе, особливості проходження стадій горя дитиною, стадії розлучення, техніки терапії при втраті.

Семінарське заняття 6. Особливості проходження стадій горя дитиною (2 год.).

Практичне заняття 10. Техніки терапії при втраті (2 год.).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів (денна форма навчання)

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість	максимальна кількість балів	кількість	максимальна кількість балів	кількість	максимальна кількість балів	кількість	максимальна кількість балів
Відвіду	1	1	1	1	1	2	2	1	1

вання лекцій									
Відвідування семінарських занять	1	2	2	1	1	2	2	1	1
Відвідування практичних занять	1	2	2	5	5	2	2	1	1
Робота на семінарському занятті	10	2	20	1	10	2	20	1	10
Робота на практичному занятті	10	2	20	5	50	2	20	1	10
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання	25	1	25	1	25	1	25	1	25

модуль ної роботи									
Викона ння ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом		-	75	-	97	-	76	-	53
Максимальна кількість балів: 301									
Розрахунок коефіцієнта: $301 \div 60 = 5,02$; Коефіцієнт = 5,02									

6.2.Завдання для самостійної роботи та критерії їх оцінювання

№ з/п	Назва теми/Завдання	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль I «Психологічні особливості психотравмуючих ситуацій»			
1	<p>Тема 1. Специфіка перебігу кризових станів, психотравми та посттравматичного стресового розладу у дітей.</p> <p>Завдання:</p> <p>1. Проаналізуйте поняття «психотравма», «психотравмуюча ситуація», «ознаки гострих дитячих реакцій на травму», «симптоми ПТСР у дітей».</p> <p>2. Створіть презентацію на тему «Історія вивчення наслідків психотравмуючого стресу».</p>	10	5
Змістовий модуль II «Психологічна допомога дітям, які пережили психотравму»			
2	<p>Тема 2. Ефективні методи психологічної допомоги постраждалим дітям.</p> <p>Завдання:</p> <p>1. Зробіть презентацію на тему «Найпоширеніші симптоми, які виникають у дитини в екстремальній ситуації»</p> <p>2. Перейдіть за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=ojNfVih0XxU&list=PLpy79JQp4A5425h-KV2njiCIQ6FiUjCco&index=10&t=5s та прослухайте майстер-клас Наталії Подоляк «Психологічна допомога дітям під час розлучення батьків». Які консультативні техніки Вам запам'яталися? Обґрунтуйте.</p>	10	5
Змістовий модуль III «Особливості впливу психотравмуючих ситуацій на дітей»			
3	<p>Тема 3. Насильство над дітьми.</p> <p>Завдання:</p> <p>1. Розробити «Пам'ятку для дитини» з алгоритмами дій в разі вчинення насильства щодо неї та контактними даними</p>	5	

	організацій, куди можна звернутися за допомогою.		5
4	Тема 4. Психологічні особливості дитячого та підліткового суїциду. Завдання: 2. Зробити презентацію на тему «Ознаки наближення можливого підліткового суїциду».	5	
Змістовий модуль IV «Психологія переживання дітьми горя, як особливого виду психотравми»			
5.	Тема 5. Особливості переживання горя дитиною. Завдання: 1. Зробіть презентацію на тему «Вікові особливості переживання горя дітьми». 3. Розробити пам'ятку для батьків «Як допомогти дитині пережити втрату близької людини».	10	5
	Разом	40	20

Критерії оцінювання:

1. Подана студентом робота повністю відповідає поставленому завданню – 2 б.
2. Всі завдання самостійної роботи виконані повністю – 1 б.
3. В роботі виконано глибокий аналіз інформації – 1 б.
4. Робота подана на перевірку вчасно – 1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульні контрольні роботи виконуються у вигляді тестування.

Кожна модульна контрольна робота (n=4) складається із питань закритого та відкритого типу. Загальна кількість питань – 25. Кожна правильна відповідь оцінюється у 1 бал. Максимальна кількість балів – 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання. Формою семестрового контролю є іспит.

Екзамен проводиться у письмовій формі і складається із трьох частин: теоретичне питання – 10 балів за правильну відповідь; тестові завдання (10 тестів) – 2 бали за кожну правильну відповідь (20 балів); практичне завдання – 10 балів за правильну відповідь.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Фактори розвитку психотравми.
2. Основні ознаки психотравми.
3. Види психотравмуючих ситуацій.
4. Класифікації послідовних стадій в динаміці станів людей після психотравмуючих ситуацій.

5. Ознаки того, що дитина гостро переживає стресові ситуації: емоційні прояви, поведінкові прояви, когнітивні прояви, соматичні прояви.

6. Ознаки та симптоми посттравматичного стресового розладу у дітей різних вікових категорій.

7. Значення стосунків у ранньому дитинстві для формування стресостійкості.

8. Правила першої психологічної допомоги постраждалим під час травматичних подій.

9. Найпоширеніші симптоми, які виникають у людини в екстремальній ситуації, і перша психологічна допомога.

10. Основні напрямки роботи психолога з дітьми, що пережили травматичні події.

11. Тілесна терапія як засіб опрацювання дитячих психотравм.

12. Мультимодальна модель подолання стресу (BASIC Ph).

13. Пісочна терапія як метод допомоги дітям у кризових обставинах.

14. Методи і техніки арт-терапії в роботі з травмою у дітей.

15. Діагностика та профілактика негативних емоційних реакцій психологів у роботі з постраждалими дітьми.

16. Вторинний травматичний стрес.

17. Вікарна травматизація.

18. Емоційне вигорання.

19. Основні форми жорстокого поводження та зневажання дітей.

20. Ознаки насильства щодо дітей.

21. Наближені та віддалені наслідки жорстокого ставлення до дітей.

22. Консультування дітей – жертв насильства.

23. Основні концепції, що пояснюють суїцидальну поведінку.

24. Структура суїцидальної поведінки.

25. Ознаки наближення можливого суїциду.

26. Риски, характерні для всіх суїцидів.

27. Види суїцидальної поведінки.

28. Прогностичні критерії суїцидального ризику.

29. Причини дитячих і підліткових суїцидів.

30. Особливості суїцидальної поведінки підлітків.

31. Типи сімей, сприятливих для формування суїцидальності дітей.

32. Принципи психологічної допомоги особам, які мають намір вчинити самогубство.

33. Прояви горя втрати.

34. Переживання смерті в дитячому віці.

35. Стадії горя.

36. «Нормальне» і патологічне (ускладнене) горе.

37. Форми ускладненого горя.

38. Особливості проходження стадій горя дитиною.

39. Вікові особливості переживання горя дітьми.

40. Переживання дитиною розлучення батьків.

41. Техніки терапії при втраті.

Зразок тестових завдань:

1. Непсихотична відстрочена реакція на травматичний стрес:
  - а) гострий стресовий розлад;
  - б) ПТСР;
  - в) обидві відповіді вірні.
2. Може розвинутися на протязі місяця після критичного інциденту (від 2 суток до 4 тижнів):
  - а) посттравматичний стресовий розлад;
  - б) гострий стресовий розлад;
  - в) травматичний стрес;
  - г) посттравматичний розлад особистості.
3. Загострення страхів (особливо страху розлуки); тривожні стани; агресивність; плаксивість; схильність до бурхливого прояву емоцій; збіднення емоцій:
  - а) соматичні прояви того, що дитина гостро переживає стресову ситуацію;
  - б) поведінкові прояви того, що дитина гостро переживає стресову ситуацію;
  - в) емоційні прояви того, що дитина гостро переживає стресову ситуацію;
  - г) когнітивні прояви того, що дитина гостро переживає стресову ситуацію.

Зразок практичних завдань:

1. Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що у процесі горювання дитина повинна відчувати і прожити біль втрати. Обґрунтуйте свою позицію.
2. Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що у 75 % людей симптоми психотравми не виявлялися протягом досить тривалого часу. У більшості людей вони виникають через 6-18 місяців після події; у інших же прихований період може тривати роками та навіть десятиліттями. Обґрунтуйте власну думку.
3. Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що найефективнішою формою роботи із запобігання розвитку станів, пов'язаних із «втормою від співпереживання», є впровадження тріади: підвищення самоусвідомлення — безперервний професійний розвиток — супервізія. Обґрунтуйте власну думку.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Гострі дитячі реакції на травму» для денної форми навчання

Всього: 120 год./4 кредити ECTS, з них: лекції – 10 год., семінарські заняття – 12 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 40 год. (із них підготовка до екзамену – 30 год.), модульний контроль – 8 год.

Модуль	Модуль I		Модуль II		Модуль III		Модуль IV
Назва модуля	Психологічні особливості психотравмуючих ситуацій		Психологічна допомога дітям, які пережили психотравму		Особливості впливу психотравмуючих ситуацій на дітей		Психологія переживання дитям і горя, як особливого виду психотравми
Кількість балів за модуль	75		97		76		53
Лекції	1		2		3	4	5
Тематики лекцій	Специфіка перебігу кризових станів, психотравми та посттравматичного стресового розладу у дітей.		Ефективні методи психологічної допомоги постраждалим дітям		Насильство над дітьми	Психологічні особливості дитячого та підліткового суїциду	Особливості переживання горя дитиною
Бали	1		1		1	1	1
Тематики семінарських занять	Критерії визначення психотравми, види травматизації	Гострі дитячі реакції на травму	Ефективні методи психологічної допомоги постраждалим дітям		Ознаки насильства щодо дітей	Особливості суїцидальної поведінки підлітків	Особливості проходження стадій

	ції, фактори розвитку та ознак і психотравми									горядиною
Бали	11	11	11				11	11	11	
Теми практичних занять	Методи психодіагностики особистісних передумов до виникнення травматичного стресу	Психодіагностика травматичних переживань дітей	Тілесна терапія як засіб опрацювання дитячих психотравм	Мультимодальна модель подолання стресу (BASIS Ph).	Пісочна терапія як метод допомоги дітям у кризових обставинах	Техніки діагностичної профілактики негативних емоційних реакцій психологів у роботі з постраждалими дітьми	Консультаційна діяльність	Діагностична схильність підлітка до суїцидальної поведінки	Техніки терапії при втраті	
Бали	11	11	11	11	11	11	11	11	11	
Самостійна робота	5 балів		5 балів				5 балів		5 балів	
Види поточного	Модульна контрольна робота 1 25 (балів)		Модульна контрольна робота 2 25 (балів)				Модульна контрольна робота 3 25 (балів)		Модульна контрольна робота	

конт рол ю			а 4 25 (балів)
Підс умк овий конт роль	Екзамен (40 балів)		
Розр ахун ок	Максимальна кількість балів - 301 Розрахунок - $301 \div 60 = 5,02$, К = 5,02		

Разом: 120 год., лекції – 10 год., семінарські заняття – 12 год., практичне заняття - 20 год., самостійна робота – 40 год.

8. Рекомендовані джерела

Основні (базові)

1. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол ; заг. ред. В. Г. Панок, І. І. Ткачук. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
2. Психологічна підтримка та допомога дітям, які пережили травматичні події. Навчально методичний посібник / Автори-упоряд. : Н. Вааранен-Валконен, Н. Заварова, за заг. ред. О. Калашник. – К.: 2022.
<https://rm.coe.int/manual-for-psychologists-web/1680a9754f>
3. Психологічна допомога дитині у психотравмуючій ситуації. Методичний посібник. / Уклад. : Г.Б.Растроста . – Суми. НВВ КЗ СОІППО : 2018. 64с.

Додаткові:

4. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. Київ: ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с.
5. Матвієнко Л.І. Техніки арт-терапії як ефективний метод подолання наслідків стресу у дітей: матеріали І міжнародної науково-практичної конференції «Психологічне здоров'я особистості в контексті процесів глобалізації: методологія дослідження, реалії та перспективи» / за наук. ред. І.В. Данилюка, Г.К. Юрчинської, Н.І.Погорільської, Б.Б. Іваненко (04 листопада 2022 року). Київ: ТОВ «Про формат», 2022. С. 94-97.
6. Особистість, суспільство, війна: тези доповідей учасників міжнародного психологічного форуму (7 квіт. 2023 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2023. 265 с.

7. Murphy, D. (2017). *Counselling Psychology: A Textbook for Study and Practice*. Wiley-Blackwell, 789 p.
8. Woolfe, R. & Dryden, W. (2016). *Handbook of counselling psychology*. Sage Publications, Inc., 235 p.